

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՑՈՎԱԶՆԵՒ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

ՊՈԼԻՍ, ՂԱԶԱՐԻՍ, ԷՍԿԻ ՊՆՏՔ ՍՍՄԱՆԻ

Կապուցման ուղղութեամբ նամակ կամ շալ գրութիւն
եւ չի դարձուիր

Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTT.
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐՍ

ՏԱՐԱԳՐ

ՕՐԱԳՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐՍ

ԱՄԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարբերական	300	75	դր.	Մէծիւս
Գաւառներու	150	40	»	»
Գաւառներու	300	100	»	»
»	150	50	»	»
»	75	25	»	»
Օտարներէ	300	25	»	»
Ռուսիա	300	10	»	»

خطه اسكى باق عثمانيد

خبره نيك غزه بمسى ادارا دهنه

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Իրաւի թաղական խորհրդին ընտրութիւնը որ կիրակի օրը կատարուեցաւ, ոչ միայն Բերայի այլ եւ ընդհանուր ազգին ուրախութիւն պատճառաւ հանդիմանքն ունի: Շատերուն անհաւատարմ կը թուէր որ երկար ատենէ ի վեր իր ընտրական իրաւունքներէն կորստաւոր լիւր մը այդքան փութիւտ եռանդով, այդքան օրինապահ կանոնաւորութեամբ, այդքան ուղիղ սկզբունքներու համաձայն ընտրութիւններ կատարուելու ընդունակ ըլլայ:

Իրաւի ք. ընտրութիւնները ստուար մեծամասնութեամբ համուժ մատակարար մնացին, բայց տարբեր արդիւնք յուսով կարելի չէր: Կիրակի օրը տեսակ մը հաշուէյարաբարութիւն կատարուեցաւ. ընտրութիւնը կ'ուզէին հրաժարեցնել առանձին որ իրենց խնամակալութեամբը հանրային գոգոհութիւնը վրանէին հրաւիրած էին. իրենց այդ նպատակին հասնելու իսկ եթէ չըլլային համաձայնութիւն գոյացնել ընտրութիւններուն համար, պատճառն այն էր որ ընտրական ցանկերու մէջ երեւցած ընտրելիները թէեւ տարբեր անձեր բայց բնութեամբ մէկ էին: Այսինքն այնչէն հիմնական տարբերութիւն մը չունէր. առ էր երկու կաման, միեւնոյնն էր, ու ըսենք ալ այս ուղղութեամբ տրուեցան, հետեւաբար եւ բաժնուեցան: Համեմատական մնացողներուն կրկնապատիկ ցանկը զոր երկէ հրատարակեցին, յոյս կուտայ թէ անոնց մէջէն կայ ամենամեծ մաս մը որուն վերջնական ընտրութիւնը ամէնուն ալ անխոր գոհութեամբ կ'ընտրուի:

Թէ վերջնական ընտրութեան ընթացքը ամենուն ստուար մեծամասնութեան կը տեսնուի թէ Բերայիները իրենց թաղային մատակարարութեան ամէն ծիւղերուն համար կը փափաքեն անցեալը ընտրութիւնը սրբազան եւ մենք կը յուսանք որ պատրանք պիտի չըլլեն: Ապահով ուրեմն թաղական խորհրդին ամբողջական ու գործի ձեռնարկութեան:

Կիրակի օրուան ընտրութեան մէջ շատ ուշագրաւ է թուէյարութեան մասնակցողներու թիւը. ընտրութեան երեք քառորդը իր պարտականութիւնը կատարեց. չմասնակցողները տարբեր փորձառնութիւններ կ'ընէին. ամէն տեղ եւ ամէն տուն ձեռնպահներու այսքան թիւ մը անխուսափելի է:

Փութեւրութեան եղանակն ու արդիւնքը ինքնին ցրուեցին այն զրպարտութիւնները զոր խնամակալները, խնամակալութեան թեկնածուները, ասանց միջնորդները կը տեղային ժողովրդին գլխին: «Գործը չէր զիտեր Բերայիները ինչ մարդիկ են. Աստուած հաւատ ընէ, թէ որ խօսքը անոնց ձգեա՛ ոչ միայն հազարն զ ժողովրդի ընտրութիւնները կը

պատահին այլ եւ թաղականութեան կը կոչուին անանկ մարդեր որ առ ք. գլխին գիտեր, բանի մը խեղճերնին չի հասնիր»: Ընտրութեան պատկառելի թիւ մը կը կազմէին արհեստաւորները, գործաւորները, խաւարները, ու ասանք ամենքն ալ հանդարտութեամբ, մտածելով, առանց կրքի, ներքին կարգապահութեամբ միացած իրենց թուէները հաշիւէին: Իրենք արթնուն կեցած, հրաւիրեցին ամէն բանի վրայ, թուէտուր, փին վրայ, խնամակալներուն վրայ, ընտրութեան ժողովին վրայ:

Եւ պէտք է նաեւ ըսել թէ այդ դասակարգը կուսակցական ոգին առիւ լու ըմբռնած կ'երեւէր քան թէ «զարգացած» համարուողները: Ներքին բարեկարգութիւնը պահեցին, ինչ որ կուսակցութեան մը յաղթանակին առաջին պայմանն է, քանի մը հարկը հոգի մէկ ոգով թուէարկեցին: Անոնք որ կը յուսանէին այս դասակարգը գործի մը ընել, չարաչար խաբուեցան: Ինչչապէս զորովք ըլլային անոնք որ այնքան խոցողութեամբ են Բերայի քան տարած մատակարարութեանն: Իրենց դաւանքներն են որ երեսի վրայ մնացած են: Ու իրենցմէ շատերը կը մտածեն որ եթէ հինգ տարր տարի առաջ կը թուէին այնքան հոգ տարուէր որքան գերեզմանատան, անշուշտ հիմայ իրենք տարբեր մարդեր պիտի ըլլային: Ու իրենց ցաւած սրտովն է որ կը կարեկցին ուրիշներուն եւ կը փափաքեն որ իրենց դաւանքները, իրենց եղբայրները քիչ մը առիւ ըսողութեան ընտրութեան ընտանին:

Կիրակի օրուան ընտրութիւնը իր մէջ կը պարունակէ ուղիղակի ժողովրդէն ըլլած շատ մը ուրիշ գաւառի ալ որոնց վրայ ուրիշ առիւ կը խօսիլ:

ՆԱԿԱՆ
ՎԱՐՈՒՄԻ ՊԱՏՐԱՍՏԻՈՒ ՂԱՄԱՐ
ԵՂԱՍ ՆՈՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆ
Խաղաղութեան
Ստացանք 30 զրույ թէ վերջեան
կ'ընտրուեն:

ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԻ
Տ. ՄԿԵԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ

Նախորդ յօդուածի մը մէջ, խօսելով ամենամեծ թիւի հարկին վրայ, կը հրաւիրէին Պատաստանական խորհրդին անդամները իրենց խղճին ու ողջմտութեան համաձայն դատարանի մը ընել երջնակայի կողմը Մեղքոն քէհեայի եւ իր ընկերներուն պատահած աղէտներուն առիւ:

Տ. Յովհաննէս Մկրտչան այդ օրը հանդիպելով մեր մէկ աշխատակցին, կ'ըսէ իրեն.

— Հայրենիքի մասը մը կը գործէ երբ կը կարծէ թէ ամենամեծ թիւի դատարանը Պատաստանական խորհրդին կը պատկանի:

Պոնտական էֆէնդիի երէկոյն յօդուածը վիճարկութեան սեղանին վրայ բերաւ գրաւ Պատաստանական խորհրդին ձեռնհասութեան խնդիրը: Տ. Մկրտչան հայրը, իրեն անհրաժեշտ ժողովին, օգտակար գործ մը ըրած պիտի ըլլայ եթէ ինքն ալ այս բացումը խնդրէին վրայ ելլէ յայտնէ իր եւ իր համակրողները զազաւարները ու տեսութիւնները մասնաւոր յօդուածով մը:

Ամէն բանէ աւելի ցանկալին այն է որ մարդ մը երբ դադարեալ մը ունի, զիտանց նաեւ թէ ինչո՞ւ ունի այդ գաղափարը, ի՞նչ են անոր կանոնական կամ տրամաբանական հիմքերը:

Հետեւեալը, ով որ համակարծիք չէ Պոնտական էֆէնդիի եւ Հայրենիքի այս կարեւոր հարցին նկատմամբ, պէտք է որ յայտնէ իր փափակները, իր աւարկութիւնները: Կրտսեանք ուրեմն որ Տ. Մկրտչան հայրը բարեհաճի այս կէտին վրայ իր ուսումնասիրութիւնը հրատարակել, զոր սիրով պիտի ընդունինք առանց նախելու թէ մեր տեսութիւններուն հակառակն ըլլայ:

Տրամադիր ենք նոյն ինդիւքը ընել նաեւ միւս բոլոր ամուրի եւ կանամբի եկեղեցականներուն, որոնց պատասխանները սիրով պիտի հիւրընկալենք:

Այս ընդհանուր վիճարկութեանը կրնայ օգուտներ միայն ծնիլ իր ակունքը ըստին:

ՀԻՒՍԱՄԱՅԻՆ ԲԵՒԵՈՒՆ ԳԻՏԵԸ

Իտալական թերթերը կ'ըսեն թէ Հիւսիսային Բեւեռը վերջապէս գտնուել է: Այս բաղդը վիճակի է ամանկ մարդու մը, որ արգարեւ Հերակլեսի այս տասնեակներու աշխատութիւնը ի զուտ հանդիման ամենէն յարմար անձն էր, այսինքն Նորվեգիացի հռչակաւոր երկրաբան Պ. Նանսէն, որ ասանով եօթը հոգիի հետ եւ անխնայ, այսինքն 5-6 կանգուն երկաթեւոր թիւն ունեցող անարկտիկական խառնուրդ, անցաւ այն ստուգապատ երկրէն, որ գրեթէ 30 անգամ լայնութիւնը ունի եւ կ'ընդամանի ամբողջ Նորվեգիա մասը կը զրաւէ:

Կ'երեւայ որ Պ. Նանսէն, ժիւլ Լէրնի Հալթերը Նուուայեան առիւ բարեբաղդ, յաջողութեամբ Հիւսիսային բեւեռը հասնիլ եւ հոն գտնել է գերեզման երկու ասիական վեր բարեխառնութիւն, ինչ որ բոլորովին անյուսալի էր, եւ լեռներու շղթայ մը, որոնց գագաթը անկեր է Նորվեգիան զրոյակը:

Այս է ահա քանի մը որ ասաջ Շրուտ-Նորվեգիայի գահաժառանգ իշխան Նուսիին ընդունած մէկ հետազոտիչ պատգամագիր Նուսիինը, հետադիւր մը որ ամբողջ Սկանդինաւիան ստիւն ու վրայ բերել է:

Գրեթէ երկու տարի է որ (1893 յուլիս 12/24) Պ. Նանսէն իր Գաւառ (Գաւառ) նաւով եւ քանի մը կարիճ ու եւսանդուն ընկերներով ձամբայ ելաւ: Այս արշաւանքին վրայ երկար ատեն լուր չաժառակով կը վախճուէր որ ճամբորդները կորուսած չըլլան. բարեբաղդ դարաւ այս երկրի մասին է երբ եւ կ'երեւի թէ Պ. Նանսէն յաջողութեամբ եւսանդուն ի գլուխ հանել այս անգամ գործը, որ մասնաւոր տեղ մը պիտի յաւակցէ իրեն մեծ երկարաժողովներ չարքին մէջ:

Եւ Պ. Նանսէն այս պատգամը արժանի է մասնաւորապէս անոր համար որ, իր ձամբարդութիւնը սխալեման կերպով կարգադրած էր բոլորովին Նորվեգիական ծրագրի մը համեմատ, որուն վերջնական յաջողութիւնը իր դերաւապատկերը կ'ապացուցանէ: Փոխանակ իր ամբողջ ճիգը թափելու որպէս զի բեւեռային երկիրներու մոտաք խափանող բնական ոյժերուն դէմ մարտի եւ անոնց յաղթէ, Պ. Նանսէն կը կարծէր թէ ծովային կանոնաւոր հոսանք մը ըլլալու էր, որ Սառուցեալ ովկիանոսի տարական եղբայր կ'երթար մինչեւ կրտսեան արեւմտեան ափունքը անցնէ: Ներքին Բեւեռն ու Ազատ ծովն: Եւ այս երկարաւորութիւնը հաստատուելու համար յոյս կուտար ասանով կ'ըսէին քեզմար նաեւ երկրի բնական լեռները ու խորտակուող փառք նաեւ իրենցներուն ընդմեջ ծախսելու կ'երկարացնէր թէ Հիւսիսային Բեւեռը հասնելու եթէ ոչ միայն, գէթ լաւագոյն միջոցն է այս հոսանքին մէջ ծանկել եւ թողուլ որ ան քեզ քէտ տանի:

Նորվեգիայի կառավարութեան քուէարկած 280 հազար ֆրանք նպատակը եւ մասնաւոր հանդիմանութեան մը արդիւնքով, Պ. Նանսէն 800 տակաւաւ չափ տարողութեամբ մասնաւոր նաւ մը ընկել տուաւ այս ստակալի ձամբարդութեան համար: Յաւանք ամբողջ կաշիներ փայտէ չիւնուած եւ երկաթով պատած է. մեծեղան շատ ուժով եւ այնպէս ճարտարութեամբ զետեղուած է որ, ի հարկին պատասխան ու զեկը կրնան ջրէն վեր բարձրանալ. իր պատեանը այնպէս մը չիւնուած է որ անոնցներուն ճնշումը չի կրնար զայն վեր վերցնել անոնց ջրէն:

Պ. Նանսէն կը յուսար ասանով կարելի եղածին չափ հեռուն երթալ Սառուցեալ ովկիանոսի ստուգանքներուն մէջ եւ յետոյ երկարաւորութեամբ հոսանքին մէջ մըտնելով՝ ստուգանքներուն ընդմեջ ձամբարդութեան:

Հաշուել էր որ իր ձամբարդութիւնը անհետանք երկու եւ աս ասանք երեք տարի պիտի տեւէր: Սակայն որովհետեւ այսքան վտանգաւոր ձեռնարկութեան մէջ բնաւ բան ձգելու չէ գիտածին, հինգ տարեան պաշար եւ վառելիք ասաւ: Նոյն Պ. Նանսէն անգամ որ կարելի ըլլար, աստղագետով պիտի ձամբարդէին, ասով խնայելու համար:

Պ. Նանսէնի հաւատքն այնքան բարձր էր որ, կ'ընկալէին մէկ ուրիշ երկարաւորութեամբ, ամբարկացի անցաւ իր իրի պէս, ինքն ալ կ'ընէր հետ ասանց էր:

Եթէ իրաւ է որ վերջնականապէս յաջողութեամբ, բոլոր քաղաքակրթ ժողովուրդներուն շնորհաւորութեանց պիտի արժանանայ:

ԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆԸ

Բարիքի մէջ վերջերս նորին շատցած են անձնասպանութիւններ որոնց պատճառն է թշուառութիւնը, անօթութիւնը:

Սկսեալ գտնուեցան երկու պղծապի աղջիկներու դիակներ, կ'ըսէ մը դիակներն հետ: Առաջին անգամ կարծուեցաւ թէ կ'ընէ մայրն է այդ պղծակներուն եւ անունն է Ռուսո: Թաղեցիները դիակներ արդէն թէ Ռուսոյի աղջիկները տուտապած էին ցորտէ եւ անօթութիւնէ: Իրենց մայրը փողոցին մէջ նստաւոր վրայ մարած գտնուած էր զիտ անցորդի մը կողմէ, որ քիչ մը ուտելու տուած էր այդ թշուառներու ընտանիքին, եւ թէ պղծակները սրած մը ընդունուած էին Սկսեալ փողոցի պատասխաններուն մէջ: Սկսեալ գտնուած պղծակի դիակները այդ Ռուսոյներուն կարծուած էին:

Նախ, եւ երկուսնուցած էին թէ մայրը անձնասպան եղած էր երկու զաւակներուն հետ: Հիմակ, կ'ըմբռնէին թէ Ռուսոյները ողջ են: Բայց Սկսեալ գտնուած պղծակներուն դիակները անշուշտ անոնք ալ զո՞ գացած են այն թշուառութեան ուրուն քիչ մնաց զո՞ պիտի երթար Ռուսո ընտանիքը:

Այն միջոցին ուր այդ երկու աղջիկներուն նոյնութիւնը խնդրի տարակայ կ'ըլլար, Բարիքի լրագիրները թշուառութեան ուրիշ տուած մը կ'արձանագործէին: Վաթսուս երեք տարեկան բանաւոր մը իր կնիքը հետ, որ իրմէ ուրիշ տարու փոքր է, մեծած գտնուեցաւ Սկսեալ փողոցին մէջ, Սկսեալ քանի ամսական կը պարտէին իրենց տանտիրոջ եւ տունէն զուրկ պիտի լինուէին:

Դատական վճռագրութեան գործադիր պաշտօնէաններուն չէին սպասած, եւ իրենք զիրենք գողութեան գործին դուրս նետած էին թոյն անոնցով: Իրենցէ առաջ իրենց դրած նախակին մէջ, իրենց մարմինը կը կտակէին իրենց «միլիտանտէր կալուածատէրին», ի վճարում իրենց 150 ֆրանք պարտքին:

Բոլոր այս դէպքերը տխուր խորհրդաւորութիւններ կը ներշնչեն բարիքի օրագրողներին անոնց որոնք սիրտ ունին:

«Սկսեալ փողոցի անձնասպանութիւնը անտես անցաւ: Սկսեալ գտնուած պղծակներուն զէպքը խորին յուսած պատճառեց, եւ միլիտանտէր բարիքները Դիակներուն մէջէն անցան, պղծակի դիակներուն առջեւ: Անձնասպանութեան ձգողութիւնը եւ սրտառու զարգացումներուն մը արհաւիրքը պէտք է մեղի որպէս զի մեր զգալիտուութիւնը յուսով եւ մեր կարեկցութիւնը կեանքի նշան տայ:

«Եւսպէս, այդ պարագաները յարեւումն են: Արարածներ, որոնք մարդկային համարաշխարհեան կայեցողութեամբ են մեղի, չեն կրցած ձեռք բերել ապրելու միջոցը, անոնց հայրը զրոյն հետ են իրենք զիրենք անոնց ընտանիքներուն տեսնելու ստուգանքներուն առջեւ գտած են: Ամէն գուռ զարկած ըլլան թէ ոչ, Հանրային Նպատաստանողը վարչութեան գրասենյակներուն զիտած ըլլան թէ ոչ, կամ թէ ի զուր անշուշտութեան մը փնտռել ետքը՝ ուղած չըլլան պաշտօնական կամ անշուշտական գոյութիւն դիմել, նշանակութիւն չունի ատիկա: Ինչ որ ստուգ է, աս է թէ՛ իրենք զիրենք յոյսած հաշուած են չար բաղդին դէմ մարտել, ուսանց անարդարութեան եւ ուրիշներու ետաւորութեան երեսին տուտապել, եւ թէ՛ ուսանք իրենց կրկնելու ու ուրիշներ իրենց զաւակներով՝ ապաստանած են զիտողութեան մեծ միլիտանտէրին, ապաստարար ու գերիշխան Մահուան թիւերուն մէջ:

«Ու մենք միշտ պիտի զարմանանք որ անանկ բան մը կարելի ըլլայ ձերանսայի մէջ, միջեւ որ զարման շարժուի իրաց արդի վիճակին: Ինչ կ'ըսէք այն ընկերութեան որ թող կուտայ իր անհամեմատ մանկի անօթութիւնէ, եւ կամ անձնասպանութեան կը զատապարտէ զանոնք:»

ՀԱՅԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ա. Երկուսի մատուցական յառաջդիմութեան նշաններն մէկն ալ այն է որ զաւանդան երկիրներու մէջ հազարաւորներու ընկերակցութիւններ կան: Այսպէս Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ, իւրաքանչիւր քաղաքի տեղական ժողովներն զատ, կայ նաեւ հազարաւորներու Ազգային ընկերակցութիւն մը: Հազարաւորները մասնական ժամանակ զուարթուելով, զիտական բանախօսութիւններ կ'ընեն եւ:

